

UiT Norges arktiske universitet

Sosiale relasjoner i Kabelvåg: stedsidentitet, stedsbilder og maktrelasjoner

Analysenotat til Vågan kommune

Astrid Maria Cabrera, samfunnsplanlegging og kulturforståelse
Arvid Viken, reiseliv og nordlige studier

Sosiale relasjoner i Kabelvåg: stedsidentitet, stedsbilder og maktrelasjoner

Analysenotat som bidrag til Vågan kommune

Siden kommunen ble slått sammen med Svolvær på midten av 1960-tallet, har stedet mistet mange av funksjonene sine, og har gått fra å være et totalsted, et sted hvor folk levde sine liv og fikk dekket sine daglige behov, til et forsted og soveby for Svolvær. Her ligger også dagens hovedutfordring— skal stedet være et eget sted, eller en del av det større stedet Svolvær? På oppdrag av Vågan kommune ble UiT spurt om vi kunne bidra inn i kommunens planarbeid for Kabelvåg. Vi var to representanter, en fra samfunnsplanlegging og kulturforståelse, og en fra institutt for reiseliv og nordlige studier. Vi gjennomførte fokusgruppesamtaler, og i ettertid transkribering og analyse av dem. Vi møtte i alt seks fokusgrupper på to dager, hvor målet var å få mer kunnskap om Kabelvåg som sted og folkene som bor her. Vi har stilt spørsmål om hva slags sted Kabelvåg er i dag, og hvor svarene mye dreide seg om denne tematikken. Noen er klare på at Kabelvåg må styrkes som et selvstendig sted, mens andre mener at det er greit som det er, Svolvær sentrum er tross alt bare fem kilometer unna. Vi skal i det følgende gjengi noen av nyansene i svarene.

Analysen fokuserer på de sosiale relasjonene i Kabelvåg, hvordan de tar form mellom mennesker, men også hvordan mennesker reagerer på endringer og fysiske aspekter ved et sted. Analysenotatet er delt inn i tre deler: 1) *gjennomgang av problemstillinger*, 2) *oppsummering*, og 3) *Vedlegg: empirisk gjennomgang av fokusgruppene*. I del 1 reflekterer vi rundt problemstillingene med utgangspunkt i deltakerens fortellinger (del 3). Del 2 er en oppsummering. Den tredje og siste delen er et vedlegg med datagrunnlaget vi har basert analysen på. Det er en empirisk oppsummering av det vi forstår som vesentlig og spesielt interessant i hver gruppe.

Vi kan benytte oss av mange ulike metoder når vi tilnærmer oss et felt. Fokusgruppesamtaler er en effektiv metode når man har begrenset med tid, men likevel ønsker å få innblikk i mange perspektiver knyttet til et bestemt tema. I fokusgruppemøtene ønsker vi å legge til rette for at deltakerne selv skal føre samtalen dem imellom, framfor at forskeren(e) skal gjøre det. Forskeren(e) starter gjerne samtalen eller kommer med oppfølgingsspørsmål underveis, men ideen er at deltakerne selv skal ta opp det som interesserer dem, hva som bekymrer dem og hva de strever med i sine hverdagslige liv. Vi tror det er en verdifull inngang at deltakerne selv får definere hva som står på spill på stedet, framfor at forskeren i for stor grad definerer hva deltakerne skal snakke om. I fokusgruppene er det selve meningsutvekslingen og interaksjonen mellom de ulike aktørene som er det sentrale i metoden. Fokusgrupper er brukt for å løfte sammenfallende og motstridende interesser *mellom* og *innad* i gruppene. Vi forstår forskerens rolle som en som skal forsøke å tilrettelegge for at potensielle allianser skapes, og motstridende forestillinger eller fordommer brytes. Det betyr derimot ikke at målet er at alle aktørene skal komme til enighet. Friksjoner og et mangfold av interesser på og om et sted gjør stedet dynamisk og i kontinuerlig utvikling.

Fokusgruppene er: 1) utbyggere, 2) minoritetsgruppe, 3) unge tilflyttere, 4) reiselivsaktører, 5) eldre, og 6) ungdommer

Alle møtene ble gjennomført på Arbeideren, og hvert møte tok om lag 2 timer. Vi satt i en sirkel rundt ett bord slik at vi alle kunne ha øyenkontakt med hverandre. Det ble servert kaffe og kaffemat. Gruppe 1. bestod bare av menn hvor alle var meget taleføre bortsett fra én som holdt

seg mer eller mindre taus. I minoritetsgruppen var det to familier, og det var fin flyt og god stemning i gruppen, men det var særlig den ene mannen i gruppen som tok ordet. I unge tilflyttergruppa var alle veldig pratsomme, og samtalen bar preg av at mange av dem kjenner hverandre fra før. Reiselivsgruppa var den største av alle fokusgruppene, med hele sju deltakere. Det forekom noen spenninger i denne gruppa, men det som var interessant med gruppa var hvordan stemningen ble lettere underveis, og at aktørene diskuterte hvordan de sammen kunne løfte Kabelvåg som helhet. Etter møtet ble flere av reiselivssakene igjen for å snakke med hverandre. Noen uttrykte at fokusgruppemøtet var et godt initiativ for å se hva de ulike aktørene holder på med, og at de tross alt ikke har så ulike ambisjoner for Kabelvåg. Eldregruppa var kanskje litt vanskelig å få i tale, men det var ingen som pratet spesielt mer enn andre, eller tok ordet i større grad. I ungdomsgruppa hadde vi en fin og uformell diskusjon, hvilket noen av deltakerne også påpekte i ettertid. Dette var en spesielt utadventd gjeng som hadde mye på hjertet, ikke noen som skilte seg ut ved å være mer taus enn andre.

DEL 1: Analysenotat med utgangspunkt i problemstillingene

Problemstilling 1: *Hvem er Kabelvågværingene: hvordan er befolkningen sammensatt, og hvordan endres den?*

Datagrunnlaget gir uttrykk for at befolkningen i Kabelvåg er sammensatt av flere grupper som i liten grad interagerer og blandes med hverandre. Tilflyttere står i et nettverk som er sentrert rundt felles interesser som få lokale deler. FHS- elever beskriver lokalsamfunnet som en boble de bare kikker inn i, VGS- eleven synes det er en høy terskel å bli kjent med tilflyttere, og reiselivsaktørene har lav grad av samarbeid og kommunikasjon seg imellom. Men det er særlig forestillingene om en gruppe som trekker oppmerksomheten vår.

Tilflyttergruppen beskriver seg selv som en nokså lukket gruppe. Utenfor tilflyttergruppen er det en bred enighet blant deltakerne om at tilflytting er en svært positiv trend som bør fortsette fremover. Men vi tolker det som at tilflyttergruppen mystifiseres og i noen tilfeller tildeles forutinntatte merkelapper, som er med på å skape skarpere skillelinjer i befolkningen enn nødvendig. Det kan se ut som det er vanskelig for den lokale befolkningen å få tak på hvem tilflytterne er, og hva de bryr seg om, og om de i det hele tatt bryr seg om Kabelvåg. De som har lang fartstid i Kabelvåg ser og forstår stedet med referanser til fortiden, og opplever det som at dugnadsånden og engasjementet er i ferd med å ebbes ut. I realiteten har tilflytterne et sterkt engasjement og en omsorg for stedet. Dette er også en gruppe som har foretatt seg grundige avveiinger før de har bestemt seg for å slå seg ned i Kabelvåg. De identifiserer seg ikke med Svolvær eller Henningsvær, ei som drømmere eller hipstere, som de risikerer å bli omtalt som, men som en del av lokalbefolkningen i Kabelvåg som står i den krevende hverdagen som alle andre. Det kan virke som at lokale ikke er helt klar over at denne gruppen engasjerer seg såpass sterkt og føler en sterk tilhørighet til stedet. Disse forutinntatte fordommene eller merkelappene tyder på at det kanskje er lite kunnskap om hverandre, som igjen skyldes at det er lav grad av blanding på tvers av gruppene. Tilflyttergruppen er selv klar over at de i liten grad er med lokale på fritiden, og at det har med fritidsinteressene å gjøre. Det kan virke uproblematisk i seg selv, men i det større bilde kan lite interaksjon og kunnskap om hverandre skape skarpere skillelinjer og motsetning i befolkningen. Etter vår mening kan det hindre befolkningen i å se potensielle allianser og sammenfallende interesser blant hverandre.

Det er flere deltakere som peker på et forvitrende engasjement i Kabelvåg. Dette gjenspeiler seg blant annet på et politisk nivå, der det er få som tar politiske verv for å tale Kabelvåg sin

sak. Tilflyttergruppen gir derimot et inntrykk av at de har engasjert seg sterkt i motstanden mot videre næringsutvikling på Rækøya, gjennom både høringsforslag og underskriftkampanjer. Sett forbi forholdene på Rækøya er tilflytterne veldig fornøyde med Kabelvåg akkurat som det er i dag, og kanskje det kan være en forklaring på et lavt engasjement i politikken og politiske verv generelt? Dessuten får vi et inntrykk av at debattklimaet i Kabelvåg/Vågan er nokså røft. Det sies at det er mange meninger her, man henges ut i media og politikerhets er en realitet. Et politisk verv er en utsatt posisjon, kanskje spesielt på en liten plass der «alle kjenner alle». Det er stor risiko for å bli upopulær, og det er kanskje ikke noe man vil gjøre som ny tilflytter hvor man ønsker å etablere seg i et nytt miljø.

At det er liten grad av samhandling og interaksjon mellom befolkningsgrupper i Kabelvåg åpenbarte seg også i reiselivsgruppa. Denne gruppen består av folk som har bodd i Kabelvåg hele livet og tilflyttere med ulik fartstid. Det så ut til å være en del spenninger dem imellom i starten, men det som var overraskende var at det ble skapt allianser innad i gruppa underveis. Enkelte uttrykte en lettelse over å se at det er ingen som ønsker at Kabelvåg skal bli et turistmekka, hvilket ikke var klart for henne før fokusgruppen fant sted. Vi tror dialog på tvers av grupper, kan bryte ned forutinntatte forestillinger om hverandre, som igjen er en forutsetning for å samarbeide og utvikle ideer og potensialer sammen. Selv om det er lite interaksjon mellom gruppene er det viktig å understreke at det ikke handler om at man ikke har lyst, snarere tvert imot. Vi får et inntrykk av at alle fokusgruppene setter stor pris på hverandre, men at de ikke helt finner verktøyene for å «blandes».

Når det gjelder spørsmålet om hvordan befolkningen har endret seg, så opplever lokale at det er kommet mange tilflyttere som har etablert seg og fått barn, som er utelukkende positivt. Sett i en kontekst hvor trenden er at folk flytter fra distrikter og små kommuner inn til større byer, skiller Kabelvåg seg ut, og er nok en betydelig bidragsyter til at Vågan kommune har befolkningsvekst. Dette er en spesiell situasjon som bryter med trenden, og det er åpenbart noe å være stolt av. Enkelte peker på at befolkningen har blitt litt mer individualistisk orientert, og som resultat av det forvitrer dagnadsånden og antall ildsjeler. Noen ser tapet av ildsjeler i sammenheng med at mange funksjoner er blitt flyttet ut fra Kabelvåg, og med det også viktige og ressurssterke innbyggere.

Ellers antydes det at det er en generell frykt for endring i Kabelvåg, og at det har blitt sterkere med tiden. Utbyggere opplever for eksempel at den lokale motstanden er blitt hardere med årene. En frykt for endring er et nokså vanlig fenomen, men det kan kanskje ses i sammenheng med det som skjer i Svolvær, som ofte blir brukt som et negativt referansepunkt i samtalen. Det virker som det er viktig for mange å påpeke at man ikke må gå i den samme fella som Svolvær, som har mistet sin sjarmerende arkitektur hvor moderniseringen har fart for hardt fram. Vi tenker at en frykt for endring i Kabelvåg kan handle om at erfaringene fra Svolvær ligger så tett på.

Så hvem er Kabelvågværingene? Kabelvågværingen er selvsagt mange ting. Det er tilflytteren fra Oslo, Sverige, Bodø og Somalia. Kabelvågværingen er også utbyggeren, reiselivsaktøren, pensjonisten og eleven. Men hvis vi skal trekke ut én ting som er påfallende, er det at mange først og fremst beskriver Kabelvåg som en trivelig og en god plass å bo. Kanskje kabelvågværingen eller en kabelvågidentitet er en person som trives der han eller hun bor? Ellers forstår vi det som at kabelvågværingen er veldig engasjert i stedet sitt, og viser stor omsorg for det på mangfoldige måter: noen vil renovere havna, noen savner det som var, noen vil skape mer næringsutvikling, utvikle potensialer i reiselivet, og andre vil bevare Kabelvåg slik det er i dag. Det kan også se ut som Kabelvågværingene har lyst til å være mer sammen

med hverandre, men at de ikke helt finner ut hvordan de skal gjøre det eller forholdene ikke legger til rette for det. Dette kan kanskje forklare hvorfor mange uttrykker et behov for flere møteplasser eller andre typer møteplasser. Kabelvågvingen som har lang fartstid i Kabelvåg, er også svært stolt og bevisst sin historie, og også kanskje litt patriotiske?

Problemstilling 2: *Hvilke stedsbilder eksisterer? Hvilke oppfatninger og forestillinger finnes det om Kabelvåg slik det var, er, og bør utvikles framover?*

Soveby, rolig plass, Kardebommeby, et sted man bare kjører forbi, et paradisi for alt, slow city, base camp, et sted med stor takhøyde og lav dørterskel, et sted med mange potensialer, ikke en turistdestinasjon eller «reason to go», barnefamiliehemmet, en forstad. Dette er noen av stedsbildene som ble tegnet i løpet av samtalen. Hvordan aktører kommuniserer stedsbilder er ofte uttrykk for interesser, og derfor vil det være et mangfold og stedsbilder av ett og samme sted. Først og fremst maler deltakerne frem et bilde av Kabelvåg som et trivelig og godt sted å bo på. Et annet stedsbilde som dominerer, er at Kabelvåg er en *rolig* plass. Hvorvidt denne roen oppleves og fremstilles varierer. Der noen ser på roen som et sterkt kvalitetstrekk og årsak til å bli boende eller som et potensiale for å tiltrekke seg turister, ser andre på roen som noe kjedelig eller som en påminnelse om at Kabelvåg en gang var en plass med mye liv og røre. Hva denne «roen» egentlig innebærer, er vanskelig å sette fingeren på. Noen refererer til det som en stemning eller en atmosfære, andre peker på en sjarmerende bebyggelse framfor arkitektonisk støy (som i Svolvær). Noen fremstiller det som at stedet preges av uformelle sosiale relasjoner, og at det er fravær av (tung)industri. I forbindelse med dette fremstilles industrien på Rækøya som en kontrast til stedsbildet om ro og trivsel. Samtidig oppleves ro som forårsaket av at Kabelvåg har mistet mange funksjoner til Svolvær. Igjen står folketomme gater og torg med fravær av aktiviteter. Etter vår mening trenger ikke nødvendigvis ro og aktiviteter å være motsetninger. En kafé eller et legesenter er på samme måte som steinuttak eller turisme, en næringsaktivitet. Et aktuelt spørsmål Kabelvåg må stille seg er om man ønsker å ta vare på denne roen som flere ser ut til å sette pris på. Hvis svaret er ja, er neste sted å reflektere over hvilke aktiviteter Kabelvåg tåler å satse på uten å miste sitt rolige preg.

Kabelvåg beskrives som det trivselsstedet som aldri kan konkurrere med Svolvær. På et nåværende tidspunkt stemmer det med tanke på for eksempel restauranttilbud, industri, arbeidsplasser og kulturopplevelser, men vi tenker at et trivselssted også kan forstås som et (konkurrans)fortrinn. Trivsel, atmosfære og stemning kan være vanskelig å måle sammenlignet med mer konkrete ting som næringsutvikling, aktivitetstilbud eller turisme, men er vel så viktige funksjoner til et sted. Soveby eller en søvnig by er mye brukte metaforer i beskrivelsene av Kabelvåg. Noen er fornøyd med dette, og påpeker at det er godt å leve ut hverdagen sin i slike omgivelser, og at det er deilig å «lande» i Kabelvåg etter utflukter eller endt arbeid og handel i Svolvær. Andre påpeker at det ikke er nok at det bare skal være ei seng som trekker folk til Kabelvåg. Aktuelle spørsmål å stille i forbindelse med dette er for *hvem* er det godt nok å være en rolig soveby? Hvilke hensyn skal vi ivareta i den fremtidige stedsutviklinga?

Når det gjelder stedsbilder knyttet til hvordan Kabelvåg bør utvikle seg fremover, blir *potensialer* mye brukt for å beskrive hvilken tilstand Kabelvåg befinner seg i. Potensialer diskuteres ikke i tilflyttergruppen. Gruppen er fornøyd med stedet slik det er nå, og har et ønske om å bevare det slik. De andre deltakerne snakker derimot mye om potensialer og om potensialer som ligger brakk. Utbyggere beskriver det som at det er muligheter, men at det er vanskelig å utnytte dem på grunn av planverket. De ser muligheter for å skape fantastiske

blikkfang på havna (slik som i Svolvær), og at Kabelvåg ellers har godt av et renoveringsløft og gjerne et hotell. Utbyggerne hevder at det kan være med på å skape mer turisme, som igjen kan skape spilleffekter for butikker og næringsliv. Reiselivsgruppa snakker også mye om Kabelvåg sine potensialer knyttet til diskusjonen om hvordan de skal definere Kabelvåg som destinasjon. Selv om diskusjonene dreier seg om hvordan de kan tiltrekke seg flere turister, er de samtidig tydelige på at de må skape en destinasjon som kan forenes med innbyggernes interesser. Ifølge reiselivsgruppen ser turistene ut til å verdsette det samme som befolkningen gjør: balansen mellom ro og et aktivt friluftsliv. Mange av dem har dermed troen på at de kan skape et stedsbilde som både passer et turismemarked og for lokale innbyggere. I kjølvannet av dette er det særlig to spørsmål som reiser seg: hvordan forene mer turismevekst, men samtidig bevare roen? Det er enighet i reiselivsgruppa om at Kabelvåg *vil* bli oppdaga. Med våre erfaringer fra andre reisemål ser vi at det kan være vanskelig å kontrollere hvilke aktører som etablerer seg og hvilke aktiviteter de tilbyr når et sted er «oppdages». Nye aktører vil stille sine krav til stedet, og være med på å endre det. Hvordan skal Kabelvåg forholde seg til dette og kontrollere hvem som etablerer seg og hvilke stedlige praksiser de legger til rette for? Hvis det kommer flere turister vil også de stille nye krav til Kabelvåg som sted. Det andre spørsmålet er hvilken del av den lokale befolkningen reiselivsgruppen refererer til når de sier at turistene setter pris på det samme som befolkningen. Hvem ekskluderes i et stedsbilde som spiller på ytterpunktene mellom makspuls og hvilepuls? Det ser ut som at mange lokale ikke driver med de samme friluftaktivitetene som mange av tilflytterne eller turistene gjør. Kabelvåg beskrives som kjedelig blant både utbyggere og ungdommer. Hva med befolkningen som ikke identifiserer seg med ytterpunktene hvilepuls og makspuls, men etterspør et mer moderne næringsliv og tilbud?

Mange av stedsbildene navigerer ut fra Svolvær, og i noen tilfeller Henningsvær. Eksempler på dette er: «Kabelvåg har bevart sjarmen sin i motsetning til Svolvær er ødelagt til skyskrapere», «I Kabelvåg er det koselige gater og hus sammenlignet med i Svolvær hvor det er hummer og kanari», «I Kabelvåg er folk mer avslappa i motsetning til Svolvær hvor det er mer hektisk», eller «Vi vil ikke bli et Henningsvær». Samtidig som navigasjonene tar utgangspunkt i Svolvær som et negativt referansepunkt, ligger likevel diskusjonene om hvorfor Svolvær og Henningsvær «har fått det til» latent. Dette gjelder særlig i forbindelse med turisme. Kabelvåg fremstilles som et sted man kjører forbi når man besøker Svolvær og Henningsvær. Det kan være konstruktivt å bruke andre stedlige erfaringer som referansepunkt for å finne ut hvilket sted man *ikke* ønsker å bli, og jobbe utfra det. Samtidig går man kanskje glipp av å se mulighetene som en geografisk nærhet til Svolvær og Henningsvær innebærer ved å fokusere på ulikhetene, eller ved å se på forholdene som en konkurranse. Går det an å akseptere eller å forsone seg med situasjonen tilknyttet Svolværforholdet uten å bli selvutslettende? Mange deltakere løfter nettopp nærheten til Svolvær som svært verdifull, og nesten helt avgjørende for å bo i Kabelvåg. Spesielt tilflyttergruppen forteller hvordan stedene utfyller hverandre, hvor de kan høste av tilbudene i Svolvær, for å så å komme *hjem* til rolige Kabelvåg. Minoritetsgruppa peker på at de har mange venner i Svolvær, og at det er fint å kunne ta seg gåtur bort, men at det tross alt er i Kabelvåg de vil bo.

Å forstå stedene hver for seg med ulike funksjoner som utfyller hverandre kan kanskje være et utgangspunkt for reiselivsaktørene å jobbe videre på også. I reiselivsgruppen diskuteres verdien og potensialer ved å forstå Kabelvåg som ett framfor flere småsteder. Da kan de godsnakke hverandre og sørge for å sende turistene mellom seg slik at de forhåpentligvis for tilfredsstilt ulike behov og blir der lenger. Kan dette overføres til hele Vågan og se det som en helhet? Vi forstår Vågan som en kommune som har et sterkt fortrinn ved at det er så allsidig med tre steder

med så ulike funksjoner innenfor en geografisk nærhet. Kan aktørene på tvers av stedsgrensene samarbeide om at turistene blir i Vågan ved å godsnakke hverandre og tilby en byfølelse i Svolvær, et fiskevær i Henningsvær og ro, kultur og historie i Kabelvåg? Dessuten har Lofoten som helhet nylig oppnådd Merket for bærekraftig reisemål, som blant annet er en forpliktelse om å samarbeide på tvers av geografiske grenser i målet om å bli mer bærekraftige.

To områder er av særlig interesse å diskutere som mulige spor i en utvikling, Kabelvåg som kultursted og Kabelvåg som reiselivssted. Kabelvåg er kjent for sin kulturprofil; museene, utgravingene i Storvågan, filmskolen, folkehøgskolen, musikkliv og musikkarrangementer, galleriene, småhusbebyggelsen, havneområdet og moloen. Dette er institusjoner og markører i landskapet og elementer man er stolt over, og som man bekymrer seg for. Særlig er man opptatt og oppgitt over Filmskolens skjebne. Det var en fylkeskommunal skole, en fagskole. For få år siden fant noen ut at det burde bli en høgskoleutdanning, og man etablerte bachelor- og mastertilbud. Slike studier må knyttes til en høgskole eller universitet, altså få en annen institusjonell tilknytning. Fylkeskommunen blir dermed kvitt en utgift. Det er dermed en stor risiko for at utdanningstilbudet flyttes til en campus lokalisert et annet sted. Dette vil være et tap for Kabelvåg. Studentene og deres aktiviteter har vært en del av bybildet, både studentene og de ansatte har vært en ressurs i lokalmiljøet, og filming har vært en aktivitet som både har aktivisert, engasjert folk lokalt (som statister og med roller), og har eksponert stedet for omverdenen. Filmmiljøet er landskjent. God markedsføring for Kabelvåg, ble det sagt.

Problemstilling 3: *Hvilke stedsinteresser og maktrelasjoner eksisterer og dominerer utviklinga i Kabelvåg? Hvilke motsetninger og sammenfallende interesser finnes blant deltakerne?*

Stedlige praksiser og sosiale relasjoner i form av motsetningsforhold eller allianser, kan forstås som uttrykk for makt. Deltakere beskriver Kabelvåg som et sted hvor man blir sett – på godt og vondt. Opplevelsen av hvordan man blir sett kan gi en pekepinn på at det eksisterer ulike eller ujevne maktrelasjoner. I Kabelvåg er det noen interesser og stedlige praksiser som er mer akseptable og som får mer spillerom enn andre. Der noen føler de har vind i ryggen når de tar initiativ, er det andre som føler at folk de ligger i skyttergraven etter å ha presentert en idé. Dette kan forstås som et demokratisk problem, i alle fall hvis enkelte interesser undertrykkes såpass mye at personer på sikt slutter å ta initiativ til nye prosjekter i frykt for å henges ut i lokalmiljøet. Utbyggerne påpeker tydelig at de kjenner på en avmakt i møtet med kommunen og fylkeskommunen og lokalsamfunnet. Spontanitet og investeringslyst forvitrer i rigide planverk. De deler en opplevelse av å bli fjernstyrt av fylkesadministrasjoner og mener det bryter med et viktig prinsipp om at det først og fremst er de som bor i Kabelvåg som skal bestemme hvordan de vil ha det her.

Tilflytterne forteller at de opplever å bli sett på en positiv måte. De føler seg meningsfulle, og ser at initiativene deres får konsekvenser. Tilflytterne har et sterkt samhold seg imellom, og står i en posisjon til å mobilisere store drivkrefter, hvilket ser ut til å være tilfelle i forbindelse med Rækøyasaken. Tilflytterne er en ressurssterk gruppe, og de setter strenge krav til Kabelvåg som sted. De er ikke overbegeistret for industriutvikling, turismevekst og ser på det som positivt at turismen foregår utenfor sentrum, de vil bevare naturen og Kabelvåg sitt fysiske landskap. Kabelvåg er ikke prisgitt at folk flytter til Kabelvåg, men det ses åpenbart som en positiv trend som de ønsker skal fortsette. Slik vi ser dette, så setter det tilflytterne i en privilegert maktposisjon, der deres behov må ivaretas hvis Kabelvåg skal fortsette å tiltrekke seg folk. Å bevare en ro, som tilflytterne refererer til, kan oppfattes som en kontrast til utbyggernes (og

andre) sine interesser. De som har lenger fartstid i Kabelvåg ser stedet i lys av fortiden: en aktiv by med liv og røre. Utbyggere identifiserer seg ikke med et sovende sted eller en rolig plass. For dem betyr det at Kabelvåg si utvikling står i ro. Dermed er det kanskje ikke så rart at utbyggerne kategoriserer tilflyttere, og andre som vil bevare Kabelvåg, som motstandere av utvikling. Men utvikling tar mange former. Etter vår mening er det å bevare et sted, en ro eller en atmosfære også en form for utvikling. Stedsutvikling er et verdispørsmål, og derfor grunnleggende spenningsfylt. Tilflyttergruppen er bevisst på bærekraft, og stiller seg skeptisk til modernisering og en økonomisk styrt utvikling. Slike verdier danner ofte utgangspunkt for konflikter, men vi er nødt til å tenke alternative stedsutviklingspraksiser for fremtiden om vi skal imøtekomme klima- og miljøutfordringene. Dessuten er Lofoten merket som bærekraftig reisemål som forplikter Lofoten til å etterstrebe bærekraftsmålene og her representerer gjerne tilflyttergruppen noen sentrale idealer det er verdt å bygge videre på.

Tilflytterne besitter en betydelig maktposisjon ved at de endrer Kabelvåg gjennom sine medbrakte praksiser. Lokale opplever at engasjementet for Kabelvåg gradvis ebbes ut, men i realiteten handler det om at engasjementet tar nye former, gjerne utenfor de tradisjonelle arenaene hvor dugnadsånden har stått sentralt og som identitetsbærende for Kabelvåg. Og dette skaper spenninger. Men selv om det er spenninger i Kabelvåg, ser det ut til at det eksisterer flere misforståtte motsetningsforhold. Dette kan ha en sammenheng med at befolkningen i liten grad blandes på tvers av gruppene hvilket kan forsterke forestilte kontraster i samfunnet. Vi tror at dialog der gruppene kommer sammen og får innsikt i hverandres interesser og hva som ligger bak dem, kan føre til at aktørene kan få større ydmykhet og forståelse for hverandres interesser og bekymringer. Slik vi forstår det, har deltakerne på tvers av gruppene en stor omsorg for stedet. Selv om det er ulike forståelser av hvordan omsorg for sted praktiseres, danner omsorg en felles plattform hos deltakerne. Vi forstår omsorg som et utgangspunkt for flere kan komme sammen og få litt mer kunnskap, forståelse og ydmykhet for hva som driver de ulike omsorgspraksisene for sted. Målet er ikke å oppnå en homogen befolkning med like interesser, men la alle interessene komme til torgs. Mangfold av interesser og perspektiver er tross alt et godt utgangspunkt for kreativitet og konstruktive kompromisser. Vi så for eksempel hvordan det ble skapt allianser og kreativitet mellom reiselivsaktørene gjennom dialogen i fokusgruppen, til tross for at de har ulikheter og forskjellige utgangspunkt. Nye impulser og nye måter å bruke Kabelvåg på, trenger ikke nødvendigvis å være en trussel for tradisjonelle lokale praksiser. Men for å inngå konstruktive kompromisser er det et behov for at de ulike gruppene i større grad møtes, får kunnskap og ydmykhet for hverandres omsorg og uro for Kabelvåg. Vi mener at møtet mellom nye impulser og tradisjonelle praksiser gir godt utgangspunkt for å skape verdifulle allianser og spillerom for kreative ideer. Som et eksempel er omsorgen for de eldre åpenbart en felles interesse blant deltakerne, som antyder at det kan være et mobiliseringspotensiale til å skape allianser på tvers av forestilte skillelinjer i befolkningen og kjempe for noe på helsefronten sammen. Selv om omsorgen for de eldre er en sammenfallende interesse, må det likevel inngås kompromisser om hvordan boligene skal se ut og hvor de skal være. I møtet mellom ulike interesser og stemningen kan bli betent, er det hensiktsmessig å reflektere over hva som tross alt knytter innbyggere sammen: engasjement og omsorg for stedet og de som bor der.

Utbyggerne opplever at det er mange meninger i Kabelvåg, og at det kan være et vanskelig landskap å manøvrere seg i. Samtidig er mange meninger på og om et sted et kvalitetstrekk. Det viser at folk har et stort engasjement for stedet. Mange meninger skaper et dynamisk sted i kontinuerlig utvikling. Sånn sett er kanskje Kabelvåg et rolig sted, men det er på ingen måter en kjedelig og søvning plass. Samfunnsutvikling er en kompleks prosess der stedet hele tiden er i bevegelse og åpent for inntrykk og impulser. Samtidig som stedet er åpent for nye impulser,

vil det likevel være ønsket om å ta med seg noe fra fortiden inn i fremtidens utvikling. Det gjør steder grunnleggende konfliktfylte og politiske i spørsmålene om «Hva skal vi ta vare på? Hva skal slettes ut?». Alle steder tåler å endre seg, men hvilke aspekter man tåler å endre, er et verdispørsmål. Vi tror at Kabelvåg har en oppgave å komme sammen å finne ut hva som må bevares, og hva de tåler å endre uten å miste sitt største kvalitetstrekk: at stedet er en god plass å bo. Mangfoldet av interesser må komme til overflaten, og ikke legges lokk på. Da risikerer vi å overse de potensialene som et mangfold innebærer – et utgangspunkt for å skape allianser og kreativitet for framtidig utvikling.

DEL 2: Oppsummering

Med hensyn til en sosiokulturell stedsanalyse, som var vårt oppdrag, så er det store bildet at Kabelvåg er et godt sted å bo, bra for barn, bra for voksne, kanskje litt kjedelig for ungdommen. Noen unge kan ikke vente med å få seg bolig og starte livet sitt i Kabelvåg, mens andre ungdommer kan ikke vente med å flytte fra Kabelvåg. Det skjer ikke så mye, det er ikke så mye liv i byen – det er alle enige om. For noen er det greit, mens andre savner mer byliv – butikker, folk i gatene, offentlige institusjoner som legekantor eller helsesenter, og åpne kafeer. Byen er fin, og naturomgivelsene er fantastiske – en del mennesker bor her på grunn av de mulighetene naturen byr på, fjellturer, fjellklatring, toppturer på ski, surfing, fiske og andre sjøaktiviteter. For mange av disse er disse mulighetene, kombinert med søvnliv, en ideell kombinasjon. Det gir god grobunn for livskvalitet. Det er derfor de bor der. Men litt mer liv i gatene ville vært bra. De eldre savner bylivet som en gang var, med flere butikker og kafeer. Dessuten har de et sterkt behov for grunnleggende helsetjenester, som et legesenter, som forøvrig alle de andre gruppene også er enige i.

Kabelvåg kan brukes til å illustrere en rekke teorier om steder. Her er det lag på lag med tegn på levde liv, kollektiv og personlig historie, stedet preges av å være sammenkastet og er innvevd i ulike nettverk. Stedet er dynamisk, og preget av ulike tidsepoker. Stedet har vokst ut av sitt skall, det flyter ut i alle retninger. Dette utfordrer byen som sted – hvor går grensene og hva er stedets identitet. Kanskje er til og med stedet i ferd med å miste noen av de karakteristika som gjør steder stedeigne. Stedets grenser er uklare, Kabelvåg gror sammen med Svolvær i øst, og ekspanderer i vest, har fortsatt et distinkt sentrum som er truet av institusjonsdød, nesten ingen samfunnsfunksjoner er lokalisert dit. Til nå har man hatt barneskole midt i bygda, men det bygges nå en ny, ved siden av ungdomsskolen, på andre sida av E10. Videregående skolen er flyttet til Svolvær for flere år siden. Institusjonstømmingen omfatter også styrende organer – her er ingen bydelsadministrasjon. Kabelvågkompaniet – en slags næringsforening som eksisterte rundt tusenårsskiftet – og den seinere 8310 – er i praksis lagt ned, og andre organisasjoner sliter. I dag har man en tendens til å møtes på andre måter, samtidig som mangelen på møteplasser erkjennes. Det sies og at man mangler noen samfunnsentreprenører, noen som går i bresjen for bygda eller stedet. Drivkraften synes å ligge hos eiendomsutviklere, som på sin side hevder å bli bremsset av gamle reguleringen og kommuneadministrasjonen. Kabelvåg er også dårlig representert i kommunestyret, sies det.

Kabelvågmarka har høy verdi blant folk, og er tilrettelagt, men også her er man kritisk til kommunen, som har innført tidsbegrensning på parkeringa (fire timer). Myndighetene har lagt ned det meste, og motarbeider nytenking, hørte vi fra flere hold. Det stemmer ikke helt, Kystverket er der, og det nedlagte fengselet og gammelhotellet rommer offentlige kontorer. Men det er også positive meldinger – først og fremst at det er et godt sted å bo, og et trygt oppvekststed, og at det finnes flere viktige arbeidsplasser, knyttet til kultur og reiseliv, samt et steinbrudd. Ellers pendler de fleste til Svolvær. Kanskje det mest negative trekket, er ideen eller forstillingen som råder, om et sted under avvikling. Det har aldri vært gjort et eksplisitt vedtak om at Kabelvåg bare skal være en soveby og et forsted til Svolvær, men det har skjedd gjennom at institusjoner er blitt lagt ned eller flyttet til andre steder, fremst og fremst til Svolvær.

Til tross for en del negative utviklingstrekk, har Kabelvåg en stedsidentitet, i form av et distinkt stedssentrum, en bebyggelse preget av andre tider, og en havn som samfunnet en gang var organisert omkring. Men denne identiteten svekkes både av at stedet ekspanderer, moderniseres, og institusjonstømmingen – det er lite som skjer der. Og det bør, i følge flere av informantene være et mantra for videre utvikling, kanskje under slogan som «slow city» eller «sakte opplevelser». Dette stemmer også bra overens med hva mange identifiserer seg med,

stedet hvor det er godt å bo, hvor man bryr seg om hverandre, stedet hvor man lever et urbant liv i skyggen av byen. Relativt mange av våre informanter framhevet Kabelvågs stillhet og småskalighet som en positiv kontrast til Svolve, hvor moderniseringen har fart for hardt fram.

Kulturtilbud er også tilbud for turister. Museene og galleriene er attraksjoner, og festivalene trekker til seg folk utenfra. Men flere av kulturinstitusjonene ligger utenfor sentrum, i eller ved Storvågar. Her er Lofotmuseet, Lofotakvariet og Galleri Espolin. I tillegg planlegges det er stort dokumentasjonssenter over Lofotfisket, kalt SKREI. De eksisterende attraksjonene er kjent i turistmarkedet og sightseeingsturistene som ofte kommer med buss er en viktig inntektskilde. Dette er en etablert turisme, men setter ikke sitt preg på Kabelvåg sentrum, slik som i Henningsvær. Stedet er ikke en attraksjon i seg selv. Mange synes det er bra, og er glad for at det ikke er som i Henningsvær, mens andre synes at de burde hatt litt mer trafikk i sentrum.

En måte å se på sted på er å skille mellom materialitet, sosialitet og symboler. Materialiteten i Kabelvåg er småbyen, preg av tidens gang, og hva en kan kalle en småbyidyll. Der er tegn på modernisering, men den har aldri helt tatt tak. Dette gjenspeiler trolig at byen som sådan er lite utovervendt. Det er lys i husene, men der foregår ikke utadrettede aktiviteter. Dermed framstår småhusbebyggelsen og smågatene først og fremst som en kulisser som står klar for aktiviteter. År tilbake var de der. Det stille, og kanskje enda verre – døende sentrum – er en stor utfordring. Uten en levende materialitet, får stedet heller ikke preg av sosialt liv eller levende kultur, og symbolikken er deretter. På den annen side, dersom man fikk fart på sosiale aktiviteter, ville også materialiteten fortone seg annerledes. Utadvendt byliv, er tegn på levende steder og kultur. Kabelvåg er i dag preget av det motsatte.

Det trengs en plan for hvordan bringe tilbake liv i bygatene. Da trenger man at folk som bor der og som bruker bytilbudene. For å skape et handlemiljø snakket flere om nisjebutikker. Mange har prøvd seg, men gitt opp. Kanskje er behov for en samlet satsing, kanskje kunne gårdeiere sammen kommunen tilrettelegge lokaler for småbutikker? Det er også viktig å beholde den unge befolkningen som folkehøgskolen og filmskolen har representert. Det virker som at folk er litt motløse i forhold til dette. All erfaring tilsier at slike institusjoner til slutt flytter ut. Det viktigste mener mange, er å få noen offentlige institusjoner etablert i sentrum; legekontorer, tannlege, fysikalsk behandling. Og hvorfor kan ikke en eller flere kommunale stabsfunksjoner eller kontorer legges hit?

DEL 3: Empirisk gjennomgang av fokusgruppene

Følgende tekst er en empirisk gjennomgang av fokusgruppene. Dette utgjør datamateriale som vi har basert analysen på. Denne delen oppsummerer og vektlegger diskusjonstemaene som vi ser på som spesielt interessante i lys av problemstillingene.

Fokusgruppe 1: Utbyggere og entreprenører (fem deltakere)

Denne gruppen var den første gruppen vi møtte, og dannet i stor grad førsteinntrykket vårt av Kabelvåg og menneskene som bor her. Denne gruppen er nokså negativ, både når det gjelder stedets fysiske og sosiale dimensjoner. Vi ble derfor overrasket da vi møtte de andre gruppene, hvor Kabelvåg derimot stilles i et positivt lys. Gruppe 1 skiller seg dermed fra de andre gruppene hva angår tilnærminger til Kabelvåg som sted. En fortelling som dominerer i denne gruppen er at Kabelvåg er et kjedelig og et sovende sted som gradvis blir sammen med Svolvær. Den fysiske avstanden til Svolvær fremstilles som en stor utfordring, da det både rettferdiggjør at funksjoner flyttes ut fra Kabelvåg og fordi innbyggerne reiser til Svolvær for å handle og utnytte seg av ulike tilbud. Helsesenter, legesenter, videregående skole og offentlig administrative funksjoner er blitt flyttet til Svolvær, hvilket har medført at Kabelvåg sin funksjon stadig viskes ut. Det som gjenstår er et sted uten aktivitet og liv, som står i stor kontrast til Kabelvåg sin tidligere identitet: et handelssenter med mye liv og røre. Gruppen ønsker enda en matvarebutikk med god tilrettelagt parkeringsplass, eldreboliger, renovering av store områder med muligheter for å skape mer attraktivitet og liv.

Deltakerne bruker begrepet «tilstand» for å beskrive situasjonen i Kabelvåg: stedet står på vent, i påvente av at utvikling skal skje. Kommunen og fylkeskommunen får mye av skylden for denne «tilstanden», og de beskrives som bremseklosser. Gruppen er nokså samstemte om at kommunen har fortrenget sin viktigste rolle som veileder i utbyggerinitiativer. De uttrykker en håpløshet og maktesløshet i møtet med kommunen og fylkeskommunen, og hevder at mange smuldrer bak initiativene sine og at de ikke lenger orker å søke om få realisert utviklingsprosjektene sine. Ifølge gruppen er plansystemet så rigid at det kveler spontanitet og investeringslyst i Kabelvåg. Med mer romslighet i planene er det større forutsetninger for å skape næringer som vil skape liv og aktiviteter på stedet. Henningsvær blir trukket fram som en kontrast, med mindre regulering som har ført til det Henningsvær er i dag med et kreativt samspill mellom flere initiativtakere: «Liv og butikker oppstod ikke i Henningsvær fordi lokaler var regulert til butikker eller kafeer. Det oppstod fordi noen så muligheter og kunne benytte seg av dem, og slik startet ballen å rulle». Utbyggerne viser med andre ord til at det er vanskelig å benytte seg av potensialene som ligger i Kabelvåg fordi reguleringsplanen er for detaljert og førende, ikke bare for nåtiden, men også for hva de kan gjøre i fremtiden. Dette gjør det lite motiverende for utbyggerne som sier at det ikke er vits å søke da de uansett får avslag. De har et klart budskap om at planene som lages i dag ikke må legge lokk på hva de kan gjøre i fremtiden. Planene må legge til rette for en dynamisk utvikling som kan innordne seg i tråd med kommende tiders trender, kriterier og behov.

Utbyggerne har også et annet budskap: de ønsker forutsigbarhet. De synes det er vanskelig forstå hvilke prosjekter som er greit og ikke. Å navigere seg i dette landskapet fratar dem lysten

for å i det hele tatt søke til kommunen og fylkeskommunen. Gruppen ser behov for en rekke rive-, renoverings- og byggeprosjekter i Kabelvåg, og foreslår at det bør være bevaringssoner hvor de vet at de ikke kan gripe inn, mens utenfor sonene må de få friere spillerom. Det vil bidra til større forutsigbarhet, fleksibilitet og spillerom for utbyggernes del, og konklusjonen deres er at kommunen og fylkeskommunen må velge ut hvilke aspekter som har en bevaringsverdi– «vi må finne ut hva vi vil ta vare på, og resten bør være litt mer fritt frem». Gruppen er bevisst på at det eksisterer stor bevaringsvilje i Kabelvåg, men samtidig understreker de at det går litt for langt, da det tross alt er et stort behov for renovering og utvikling: «Man kan ikke bare leve av fin natur», hevdes det. Gruppen er svært opptatt av at Kabelvåg trenger prosjekter som i større grad ivaretar boliginteresser for de eldre, for slik forholdene er i dag må den eldre befolkningen flytte til Svolvær om de vil ha en funksjonell bolig som ivaretar deres behov. Bruken av første etasje i sentrumsnære bygg er et annet diskusjonstema som ser ut til å engasjere gruppen, men her er det imidlertid ulike meninger. Å regulere første etasjer til næringslokaler er en dårlig idé på et lite sted som Kabelvåg, mens andre mener det er nødvendig å ikke kle igjen første etasje med leiligheter fordi det stenger muligheter for å skape aktivitet og liv i sentrum.

Det er ikke bare den offentlige administrasjonen som oppleves som bremseklosser for utvikling. Gruppen beskriver Kabelvåg som et lite sted med veldig mange meninger og mye motstand. Det er til og med mange som ikke lenger bor i Kabelvåg som ønsker at barndomsstedet deres skal forbli uendret, uttrykker noen deltakere i frustrasjon. «Motstandere av utvikling» kanalisere protestene sine i direkte person, i media og i sosiale medier, hvilket er en påkjenning, både for aktørene selv, men også for deres nærmeste familie. Det gjentas opptil flere ganger at å være utbygger her er svært utmattende og krevende. Deltakerne forteller at de får sin del av oppmerksomheten, men i negativ forstand – «her blir du sett», sies det.

Det er en generell frykt for endring blant innbyggerne i Kabelvåg, og i forlengelse av dette temaet dreier samtalen seg inn på «de nye tilflytterne». De understreker at tilflytning er svært positivt, men det ser ut som utbyggergruppen har vanskeligheter med å forstå hva tilflytterne bryr seg om og hva de vil med Kabelvåg: «De bryr seg i alle fall ikke om utvikling», hevdes det. Tilflytterne beskrives som en gjeng med drømmere, hippier og hipstere som ønsker seg småbruk, samtidig som krever det samme som alle andre i Kabelvåg (butikker, aktiviteter og arbeidsplasser), men de vil ikke ha det i «sin bakgård». Blant utbyggerne blir de tilflytterne beskrevet som en ressurssterk gruppe, som er aktive motstandere av endring og utvikling. Dette fremstilles og forstås som at tilflytterne ikke engasjerer seg i stedet, noe de kobles til den svekkede dugnadsånden i samfunnet. Når utbyggergruppen snakker om manglende engasjement blant tilflytterne refererer de også til bruken av Præstengbrygga og idrettsmiljøene knyttet til turn og fotball. Det har aldri vært problemer å få tak i trenere før, men nå er det det, ifølge gruppen.

Næringsaktivitetene som foregår på Rækøya ser ut til å være det mest konfliktfylte i Kabelvåg. Det opptar mange, i alle fall ifølge innbyggerundersøkelsen. Støy, svevestøv og bekymringsverdig trafikk er noen negative trekk ved næringsaktivitetene på Rækøya. Han som eier Rækøya er bevisst på dette, og har gjort flere tiltak for å redusere dem. Samtidig

understreker han at Rækøya representerer et enormt potensial for Kabelvåg, både når det kommer til arbeidsplasser, og med tanke på at det blir frigitt arealer etter hvert som uttaket av stein fortsetter. Disse arealene kan åpne opp for nye muligheter, alt fra industri til bolig- eller hotelltomter. Per dags dato er eieren en av de aktørene som skaper næringsaktivitet i Kabelvåg, med muligheter for fremtidige potensialer. Det mest problematiske med Rækøya ser ut til å være kontrasten mellom industri og friluftsområde. Dette påpekes også innad i gruppa da en i gruppen uttrykker: «ingen vil gå gjennom et industriområde for å komme seg til marka og uberørt natur». Industrien på Rækøya ser ut til å bryte med det som mange verdsetter og forbinder med Kabelvåg, nemlig ro og nærhet til urørt natur. Innbyggerundersøkelsen kommuniserer klart og tydelig at det er et mindretall som ønsker videre næringsutvikling på Rækøya. Flertallet stemmer for at det skal forbli et friluftsområde, og et mindretall ønsker at det skal bli et boligområde, til tross for at det tilsynelatende er et behov for flere boliger i Kabelvåg.

Oppsummert er stemningen hos utbyggerne i stor grad preget av pessimisme med en bekymring for at Kabelvåg ender opp med å bli en soveby som ikke tillater å utnytte potensialene som eksisterer. I diskusjonen om potensialer blir turisme tatt opp: hvorfor skal Kabelvåg være et sted man kjører forbi når nabostedene Svolvær og Henningsvær er så populære? En påpeker at det ikke er vits å sammenligne med Henningsvær på grunn av ulike fysiske forutsetninger: «det klarer vi ikke å få til i Kabelvåg, for vi har ikke de smuga, den havna eller den tettheten. Derfor kan Henningsvær klare det, og ikke Kabelvåg». En sier at det bare er unnskyldninger, og at Kabelvåg har et minst like gode forutsetninger for å bli en sånn type attraksjon som Henningsvær. Det blir foreslått at det burde være et hotell her. Hvis noen får lov, eller tar initiativet til å bygge et hotell, er det nokså sikkert at ballen vil begynne og rulle, og at aktivitetsnivået vil være et helt annen her om fire fem år, lyder det i gruppen. Dessuten må man legge til rette for at det blir mer turistgjennomstrømning gjennom sentrum, slik at turistene ikke bare ender opp med å utnytte turistfunksjonene som ligger utenfor sentrum. Men til tross for pessimismen sier gruppen at Kabelvåg er et godt sted å bo og at det virker som at mange trives her.

Fokusgruppe 2: Minoritetsgruppe (fem deltakere)

Gjennomgående for denne gruppen er at det uttrykkes en stor trivsel ved å bo i Kabelvåg. Den ene familien forteller at de har prøvd med et opphold i Svolvær etter å ha bodd i Kabelvåg, men de fant fort ut at de ville flytte tilbake igjen. De beskriver det som at det er mye bedre å bo i Kabelvåg – det er lite, trygt, alle hilser, er i imøtekommende og hjelpsomme.

Videre forteller gruppen at de verdsetter nærheten til Svolvær. De har mange venner som bor i Svolvær og benytter gjerne anledninger til å ta seg en gåtur dit. Videre trekker gruppen fram naturen og fjellene som verdifulle trekk ved Kabelvåg, og at de i stor grad benytter seg av turmulighetene i marka. En deltaker verdsetter at det er så stor og god plass her- det er ikke trangt og innestengt. Den ene tenåringsen som er med, uttrykker på den andre siden at hun synes Kabelvåg er kjedelig, og at det er lite for henne å gjøre her. Samme person uttrykker også en frustrasjon over at norskopplæring i skolen ikke tar hensyn til at elever er på forskjellige språknivå i norsk. Ellers trekker gruppen frem at husene de bor i er dårlig isolert, og at det

trengs renovering og maling. Men utover dette uttrykker de en overveldende positiv holdning til Kabelvåg, hvor de særlig trekker frem trivsel, trygghet, naturen og «at alle kjenner alle».

Fokusgruppe 3: Unge tilflyttere (fem deltakere)

Stemningen i denne gruppen er positiv. Mange av tilflytterne har fått introduksjon til Kabelvåg på tidligere tidspunkt av livet, og har etter hvert målrettet og bevisst bestemt seg for å bosette seg her. De selv, eller samboeren deres, har til og med testet ut andre områder i Lofoten og konkludert med at det er ingen plasser som kan måle seg med Kabelvåg. Flere av dem startet med et prøveår der de ville teste forholdene i Kabelvåg, men har etter hvert bare blitt boende. De beskriver det som en følelse av at «her vil jeg bo». Naturen og gode muligheter for å dyrke aktiviteter som ski, klatring, surfing og fjellturer var det som trakk dem til Kabelvåg i utgangspunktet, men nå spiller trivselen, stemningen og atmosfæren i Kabelvåg vel så viktige roller. De beskriver selv at de ble overrasket over at de fant roen her, da de har bodd i storbyer før. I Kabelvåg får de alt de trenger, og bruker metaforen boble for å beskrive at de bor på en liten plass, men hvor de får tilfredsstilt alle behovene sine: de bor på en trivelig og rolig plass, har umiddelbar tilgang til naturen når de får et tidsvindu i hverdagen til å utnytte det, samtidig som de kan høste av Svolve sine tilbud. De sier det er deilig å restaurere i Kabelvåg etter en utflykt i det hektiske Lofoten i turistsesongen. Videre løftes nærheten til Svolve som essensielt. At de kan høste av aktiviteter som foregår i Svolve, og samtidig komme hjem igjen til rolige balanserte Kabelvåg, verdsettes i stor grad. Hadde det ikke vært for denne tilgangen til Svolve, så hadde det nok ikke vært så attraktivt å bo i Kabelvåg. På den måten utfyller Kabelvåg og Svolve hverandre på en måte som tilfredsstiller nyttilflytternes behov.

Uttrykkene «Kardemommeby» og «Bakkebygrenda» brukes for å beskrive følelsen av å bo i Kabelvåg. Det er en ideell plass for familieliv. Plassen er trygg med lite trafikk, og dessuten er det en plass hvor man blir sett. Gruppen gjengir en følelse av at de og initiativene de tar blir meningsfulle på en så liten plass fordi initiativene får ofte umiddelbare og synlige resultater. De opplever også at de får stor støtte til å starte ulike prosjekter, og leter selv etter muligheter for finansiering. Kabelvåg gir dem med andre ord et spillerom til å utvikle ideer og ta initiativer, i motsetning til i større byer hvor de «forsvinner inn i mengden». Om de vil få ting gjort i Kabelvåg, må de gjøre det selv, og det gir dem en følelse av å spille en rolle i samfunnet de er en del av. De føler også på en ekstra ansvarsrolle til å stille opp på aktivitetene eller arrangementene som foregår slik at de støtter oppom hverandre i lokalsamfunnet. Gruppen gir et inntrykk av at de føler en stor omsorg og engasjement for stedet på bakgrunn av initiativene de tar som berører alt fra å delta på det som skjer til å arrangere skateaktiviteter/skateskole, rekruttere turister til Kabelvåg framfor å sende dem til Svolve, utvide seksualundervisning og arrangere jazz-jam (som for øvrig alle fokusgruppene nevner på et eller annet tidspunkt, som viser at dette virkelig gjort inntrykk og samlet mange).

Når store deler av gruppen refererer til en stemning og atmosfære ser det ut til at det er roen, naturen, en sjarmerende bebyggelse og folkene de refererer til. Kabelvåg skiller seg klart fra Svolve som i motsetning til Kabelvåg er «for piffen», har mistet sin sjarm til «skyskraperne» og preges av en større formalitet. De beskriver Kabelvåg som mindre formell. På andre steder må man i større grad planlegge for å møtes, mens her er det bare å treffes rundt en aktivitet som

igjen er en inngangsport til sterkere relasjoner og lavere terskel til å stikke innom hverandre på besøk. Dessuten føler de på at de har en oversikt over det som skjer på stedet, i motsetning til i storbyene hvor det skjer noe hele tiden. Når det først foregår aktiviteter, utnytter de seg av det.

Det gis et inntrykk av at tilflyttergruppen har et bredt nettverk som består av tilflyttere rundt om i Lofoten. Det som kjennetegner nettverket er at felles interesser (ski, klatring, fjelltur, surf) står sentralt. Gruppen beskriver at de er en gjeng på rundt hundre mennesker spredt rundt om i Lofoten, som begynte å etablere seg fra rundt 2014. Disse hundre menneskene er hovedsakelig tilflyttere som kommer fra andre steder i Norge, men også fra utlandet. Deltakerne påpeker at det er svært få lokale med, og at det oppleves litt rart. Den ene i fokusgruppen spøker med at han ofte føler seg som den eneste nordlendingen «her oppe». Det kan se ut til at gruppen med tilflyttere er nokså lukket, på den måten at de forholder seg mest til hverandre på fritiden. En påpeker for eksempel at han aldri har hilst på flere av de som er til stede i fokusgruppa, til tross for at han har bodd her i to år. Han liker friluftsliv, men dyrker hovedsakelig musikkaktiviteter, og ifølge han har det bidratt til at han omgås med mange ulike folk i Kabelvåg – på tvers av alder og bakgrunn. I forlengelse av denne samtalen forteller en deltaker at hun vet om flere som ikke har funnet seg til rette i Kabelvåg, og tror det skyldes en manglende interesse for friluftsliv, som tilflytterne i stor grad skaper et fellesskap rundt. Med utgangspunkt i dette temaet understreker en deltaker at Kabelvåg i større grad bør legge til rette for et mangfold, og ikke bare være en soveby og et «barnefamiliemekka» for en bestemt gruppe. I forbindelse med diskusjon om et mangfoldig Kabelvåg, dreier samtalen seg etter hvert til å handle om de eldre, som gruppen tilsynelatende engasjerer seg for. Kabelvåg er ikke en plass å bli gammel på fordi viktige helsefunksjoner er flyttet ut av byen, sier de. Dessuten er det ikke boliger for eldre, og det burde det være for å få en flyt i boligmarkedet slik at flere eneboliger frigjøres til folk som ønsker å flytte til Kabelvåg. Ifølge gruppen er det mange som venter på muligheten til å kjøpe seg enebolig her.

Ønsket om å bevare Kabelvåg slik det er, står sterkt i denne gruppen. De er ganske tydelige på at de flyttet hit på grunn av roen, sjarmen og uberørt natur, og de ønsker at det skal forbli slik. Flere av deltakerne er klare på at de tross alt har gjort noen ofringer med å bo i Kabelvåg. For å rettferdiggjøre at barna deres ikke skal få bo nær familien, må stedet til gjengjeld være ganske bra, hvilket Kabelvåg er per dags dato. De ønsker ikke at det skal bli mye turisme her. Om det blir som i Henningsvær eller i Svolvær, flytter de, forteller en av deltakerne. De ser behovet for kanskje litt flere mattilbud i sentrum, men at de likevel må passe på at det ikke blir for attraktivt her for da kommer «zombiene», vitser en deltaker. Foreløpig er det bra at turismen i Kabelvåg er utenfor sentrum, hevdes det. Når det gjelder det fysiske landskapet i Kabelvåg er gruppen nokså samkjørt om at Kabelvåg må ivareta sitt sjarmerende småbypreg og små tradisjonelle hus, og de stiller seg skeptiske til prosjektene i Smedvika og bruker metaforen «byggeklosser». Budskapet er klart: kommunen må sette strenge krav til utbyggere slik at Kabelvågssjarmen ikke forsvinner. Med bakgrunn i deres interesser stiller de seg svært kritiske til aktivitetene som foregår på Rækøya. Gruppen har tydeligvis engasjert seg sterkt i forholdene på Rækøya, og vil helst se at området tilrettelegges som et friluftsområde.

Ellers er gruppen klar over at de kan assosieres med «hipstere» eller drømmere, men de understreker at de ikke identifiserer seg med det – da hadde de bodd i Henningsvær! De er vanlige folk som står i den vanlige hverdagen og vil leve livet sitt her, på lik linje med alle andre.

Fokusgruppe 4: Reiselivsaktører (sju deltakere)

Dette er en stor og engasjert gruppe. Aktørene er relativt enige i hva de ønsker med turismeutviklinga i Kabelvåg, eller snarere hva de *ikke* ønsker seg. En deltaker oppsummerer med at hun føler seg lettet fordi det er en enighet i gruppen om at Kabelvåg ikke skal bli et «turistmekka». I dag er ikke Kabelvåg en turistdestinasjon, på godt og vondt, sies det. Det er heller ikke et ønske om at Kabelvåg skal bli en tick- off/bucketlist-destinasjon hvor det strømmer en masse turister til. Samtidig ønsker de flere turister, som kan bidra til mer aktivitet i Kabelvåg, men uten å ødelegge Kabelvågs viktigste kvaliteter: en rolig og god plass å bo. Det er viktig at Kabelvåg ikke skal få Henningsværs besøkstrykk, og heller ikke bli et Svolvevær når det gjelder arkitektonisk preg. Når det stilles spørsmål om hvordan de skal få til å ikke bli et Henningsvær eller et Svolvevær, svarer de at de må være målbevisst på hvilken turistgruppe de markedsfører seg mot, som i stor grad må henge sammen med hvordan de skal konseptualisere seg som destinasjon.

Gruppen er svært klar over at de har en stor utfordring hva gjelder kommunikasjon og samarbeid turistaktørene imellom. Temaet samorganisering opptar gruppen en stor del, og det uttrykkes et sterkt behov for at 8310 eller Kabelvågkompaniet må vekkes til livet igjen som en plattform for dialog. I dag opplever aktørene at de i liten grad vet hva de andre innenfor turistsektoren jobber med. De sier at de blir veldig driftsfokusert og har gjerne ikke overskudd til å holde en oversikt over de andre operatørene og det de gjør. En deltaker sier at han ikke vet når de ulike aktørene holder åpent for turister, og risikerer å sende turister til Svolvevær for der *vet* han at det holdes åpent. Det viser seg også at ikke alle får med seg turistrelaterte arrangementer som foregår. De får først vite om det etter at arrangementer er ferdig. Flere påpeker at fokusgruppemøtet er første gang de sitter samlet og diskuterer ambisjoner og strategier for turismeutvikling i Kabelvåg, hvilket leder dem til konklusjonen om at det er et behov et kommunikasjonsledd mellom aktørene slik at de i større grad kan trekke i en felles retning og utvikle Kabelvåg som destinasjon.

Samtalen dreier seg også i stor grad om hvordan man skal konseptualisere Kabelvåg som en destinasjon. En uttrykker at Kabelvåg må finne seg selv, og finne ut hva det skal være: «Kabelvåg må redefinere og finne seg selv i en ny moderne kontekst». Det er gjennomgående enighet i gruppen om at en konseptualisering av Kabelvåg er avgjørende i en markedsføringsssammenheng. En deltaker legger vekt på Kabelvåg må defineres som ett sted, framfor flere småsteder (Storvågan, Nyvågar, Ørsvågvær). Å fremstå som et samlet sted kan styrke samarbeidet mellom de ulike turistaktørene og legge til rette for at de kan godsnakke hverandre og sende turister mellom seg innad i Kabelvåg. Det kan resultere i at turistene blir lenger i Kabelvåg, og at de i mindre grad drar på utflukter til andre steder i Lofoten.

Når det gjelder den videre diskusjonen om hva Kabelvåg er, eller hvordan de skal definere det som destinasjon, er holdningene varierende. De som har bodd her hele livet er noe mer

pessimistiske på stedets vegne. De fokuserer mest på alt som er gått tapt, og at de må passe på at identiteten til Kabelvåg ikke blir en identitet knyttet til at Kabelvåg spises opp av Svolvær. De peker på tap av legesenter, apotek og butikker. De uttrykker sorg over at det som er forsvunnet, som liv og aktivitet i gatene. Den ene aktøren forteller at Kabelvåg har blitt en sovende og kjedelig plass hvor man må til Svolvær for en minste ting.

De andre turistaktørene, som har ulik fartstid i Kabelvåg, har en tilnærming til Kabelvåg som i stor grad ligner på den hos tilflyttergruppen. Kabelvåg er et rolig sted, men på en positiv måte. Det er sjarmerende bebyggelse og en nærhet til naturen. En sier at Kabelvåg har høy takhøyde, og lav dørterskel og refererer til at det er lav terskel for å sette i gang prosjekter. Samtidig som flere løfter de gode sidene ved Kabelvåg, påpeker de også at det er mange potensialer som ligger brakk. Men det er bare snakk om *når*, og ikke *om* Kabelvåg blir oppdaga. Dermed starter diskusjonen om hva som kan forløse potensialene i Kabelvåg, og igjen kobles diskusjonen til spørsmålene om hvilken type destinasjon Kabelvåg skal være. Det ser ut til at turistene verdsetter det mange av tilflytterne setter pris på, nemlig at det er en rolig og en fin plass å bo på. Derfor er det viktig å utvikle Kabelvåg i en retning som ivaretar denne roen. «Slow city», «soft adventures» og «basecamp» er noen forslag til nisjekonsepter Kabelvåg kan utvikles videre på. Etter hvert blir det tydelig at det er nettopp forholdet mellom *makspuls* og *hvilepuls* som er Kabelvågs beste egenskap. Kabelvåg er en plass der man kan føle på det ekstreme været og drive utfordrende sport, samtidig er det en plass hvor man kan komme nedpå. Er dette et potensiale å spille videre på i konseptualiseringen av Kabelvåg som destinasjon? diskuteres det rundt bordet. Det er imidlertid en deltaker som har innvendinger om å ramme Kabelvåg innenfor én nisje og strategisk velge en turistgruppe da det kan utelukke andre turistgrupper.

SKREI- prosjektet løftes som et kjempepluss for destinasjonsutviklingen av Kabelvåg, men det løser imidlertid ikke problemet med at det mangler gjennomstrømning av turister i Kabelvåg sentrum. Derfor er det et behov for mer skilting som guider turistene inn til sentrum fra attraksjonene like utenfor. Kabelvåg har et unikt utgangspunkt til å fortelle en spennende historie, og det kan være et potensiale for å trekke folk inn til sentrum ved å etablere en kultur/historie- sti gjennom sentrum. I tillegg har de storslåtte gallerier og et glassblåseri som gruppen er stolt av. Igjen påpeker gruppen at Kabelvåg har en masse av potensialer, men det mangler noe for å få forløst.

Gruppen er utelukkende enige om at kunsthøyskolen er et stort kvalitetstrekk ved stedet. Elevene gir plassen et friskt pust, i tillegg er de med å rekruttere turister til Kabelvåg gjennom film- og fotoprojektene sine. Dessuten påpeker gruppen at Kabelvåg er i en særklasse når det gjelder aktivitetstilbud til barn (fotball, håndball, ski og turn). Også denne gruppen er samstemte om at det bør være et legesenter og apotek her for de eldre sin del.

Fokusgruppen blir stilt spørsmålet om hvordan de innordner og forholder seg til at Lofoten er merket som en bærekraftig destinasjon. Flere forteller at de er miljøfyrtårnmerket og løfter spesielt betydningen av søppelhåndtering og bruk av strøm. Det ene selskapet forteller at de opererer innenfor en «no trace policy» i deres naturbaserte aktiviteter. I en bærekraftskontekst spiller også et samlet Kabelvåg en viktig rolle, sier en deltaker. Et samla Kabelvåg kan legge

til rette for at turistene tar seg rundt i Kabelvåg på miljøvennlige måter (sykler og sparkesykler) framfor å dra på utflukter rundt i Lofoten. Når det gjelder det store paradokset om at mange turister tross alt må fly lange distanser for å oppleve Lofoten, gir gruppen uttrykk for at dette er noe de må se mellom fingrene på, og at de må gjøre det beste ut av det. Ellers påpeker fokusgruppen at de er litt skuffet over turistenes engasjement i bærekraft når de er på ferie. De er ikke så villige til å betale ekstra for mer miljøvennlige alternativer.

Fokusgruppe 5: Eldre (fem deltakere)

Gruppen består av eldre som har bodd her hele livet, og eldre som flyttet tilbake til Kabelvåg som pensjonister. Når gruppen reflekterer over Kabelvåg sin utvikling uttrykker de en sorg over hvordan det en gang var: Kabelvåg som et sentrum i Lofoten, med mange butikker og liv og røre. En deltaker påpeker et paradoks om at Kabelvåg bare vokser og vokser, likevel blir det bare mer og mer stille. Ettersom barnehage og skole flyttes ut av sentrum, frykter hun at det blir enda stillere: «Det har jo vært så herlig å sette vinduet på gløtt og høre barnelek og liv på dagtid». De ser på forholdet til Svolvær som problematisk, og sier at det ikke er godt nok at Kabelvåg bare skal bli en Svolværs soveby: «Det kan ikke bare være den sengen som trekker folk tilbake til Kabelvåg. Da er det noe grunnleggende feil».

Samtidig understreker gruppen at Kabelvåg er et svært trivelig sted å bo, til tross for at det er blitt roligere og mindre liv. Gruppen uttrykker en aksept for at Kabelvåg er det trivselsstedet som aldri kan konkurrere med Svolvær, og de innrømmer at det eksisterer et mindreverdigheitskompleks i forholdet med Svolvær. Til tross for stor trivsel i Kabelvåg, stiller eldregruppen seg svært kritiske til at det likevel ikke kan eksistere et grunnleggende helsetilbud her, som et legesenter og tilpassa boliger for eldre. Derfor er det en uro blant de eldre om at de blir nødt til å flytte til Svolvær, som mange eldre før dem.

En deltaker peker på at det virker som at det er mindre samhold i Kabelvåg sammenlignet med før. Færre samles i kirka, bymisjonen eller deltar i dugnadsarbeid. En annen deltaker parerer med å si at selvrealisering er en sykdom i tida. Men utover dette er gruppen klar på at det sterkeste trekket ved Kabelvåg er trivselen og at det er en god plass å bo på. Selv om gruppen er svært positiv til tilflytterne, fremstår gruppen som litt mystisk for dem. De eldre beskriver det som en gruppe som ikke engasjerer seg i de tradisjonelle aktivitetene og dugnadsånden. Det kan virke som at de eldre synes det er litt vanskelig å få tak i det gruppen med tilflyttere bryr seg om. Den ene uttrykker at han har et inntrykk av at tilflytterne ikke blander seg med den lokale kulturen, men at de holder på sin kultur. Når vi forteller eldregruppen at vi har snakka med tilflytterne, og sier at de tvert imot engasjerer seg svært mye i stedet, og spesielt de eldre og deres behov, ser det ut som om flere av dem blir positivt overrasket.

Noen i fokusgruppen har vært politisk aktive store deler av livet og har sittet i kommunestyret, og gjennom sitt politiske liv vært vitne til at det stadig blir et svakere politisk engasjement blant innbyggerne i Kabelvåg. Det er få som tar politiske verv som kan tale Kabelvåg sin sak. Samtidig påpekes det at det kanskje ikke er så lett å være politisk aktiv her, på en såpass liten plass, når politikerhets ser ut til å være en voksende trend.

De eldre peker på at Kabelvåg har unike potensialer som kan kobles enda mer målrettet inn mot turismemarkedet. De peker spesielt på de kulturelle og historiske fortrinnene i Kabelvåg. Ellers er det stor enighet i gruppen om at Kabelvåg må fortsette trenden med å tiltrekke seg tilflyttere. De ser det også som viktig å bevare marka, da den har stor verdi for pensjonister som vil holde seg i form. Ellers er det en unison enighet om at kunsthøyskolen må bestå. Den inkluderer flere aspekt i befolkningen gjennom arrangementene sine, så eldregruppen uttrykker at det blir et stort tap hvis den skulle forsvinne.

Fokusgruppe 6: Ungdom (fem deltakere)

Gruppen består av ungdommer fra folkehøyskolen og en lokal VGS-elev. FHS- elevene forteller at de utelukkende kom til Kabelvåg på grunn av naturen, og fordi de ville oppleve Lofoten. De har blitt inspirert til å komme hit gjennom sosiale medier som Instagram. De er en miljøengasjert gjeng som også kom hit med et ønske om å bevare Lofoten. Det er viktig å ta vare på det folk kommer hit for, forteller de, og refererer til naturen og sjarmen med Kabelvåg. Gruppen uttrykker også at de setter pris på at Kabelvåg ikke er en «turisthot-spot», slik som andre steder i Lofoten. I forbindelse med dette sier de også at det er viktig at Kabelvåg ikke blir *for fin*- da blir det for mange turister.

Før de kom til Kabelvåg visste de at det er et lite sted, men de forteller at de ble veldig overrasket over hvor mye Kabelvåg «inneholder», til tross for at det er såpass lite. Gruppen beskriver Kabelvåg som et «paradis for alt». Dette er en gjeng som er glad i friluftsliv, og benytter seg av mange av de aktivitetene som tilflytterne bruker. Når gruppen blir spurt om de kunne tenke seg å bo her etter FHS- oppholdet, drar de derimot på det. De sier at det er et litt for lite sted å bo på nå mens de er unge, men at det nok kunne vært en fin plass å flytte til som gammel.

VGS- eleven forteller imidlertid en litt annen historie. Det er få impulser her, og det er mange ungdommer som synes Kabelvåg er en kjedelig plass. Hun trekker særlig opp mangelen på møteplasser. Det mangler gode nok møteplasser for de i slutten av tenårene. Som alternativ bruker de bilen som møteplass, hvor de «bare kjøre rundt» i Vågan. Temaet møteplasser henger også resten av gruppen seg på, og vi diskuterer at det må være mer rom for å møtes på mer tilfeldige måter slik at befolkningen i Kabelvåg blandes i større grad. En FHS- elev forteller at det er vanskelig å komme innpå de lokale, og hun beskriver det som en boble hun bare kan kikke inn i, men ikke være en del av. En annen FHS- elev følger opp og beskriver Kabelvåg som et sted med flere forskjellige verdener. VGS- eleven parerer med å si at de lokale ungdommene gjerne vil henge mer med FHS-elevene, men at det er en stor terskel for dem å hive seg med fordi de ikke driver med friluftaktiviteter som ski, klatring og surfing i like stor grad. Etter hvert forteller VGS- eleven at hun skal på et Natur og ungdom- møte etter fokusgruppemøtet, og flere av FHS- elevene spør om de kan få være med. Jeg spør om organisasjoner da ikke er en bra møteplass for lokale og tilflyttere? Men diskusjonen fortsetter videre innpå dette med møteplasser, og det å få til møteplasser som gir følelsen av spontanitet hvor det blir naturlig å blande seg med andre folk de vanligvis henger med. En FHS- elev bruker jazz- jam som et godt eksempel: det er nytt og spennende og knytter folk sammen fra ulike sikt. Han sier det hadde vært kult å spille videre på noe slik, som f. eks en kunst- jam, hvor folk tar med seg noe de har laget og improviserer og bygger videre på det der og da sammen med andre.

Denne gruppen snakker også om noen uforløste potensialer i Kabelvåg, og bruker Henningsvær som en referanseramme. Kunne Kabelvåg blitt litt mer som Henningsvær med koselige kafeer og butikker? Noen påpeker at Kabelvåg kanskje er for stort til det, og at de ikke har små smug og gater som i Henningsvær.

Astrid Maria Cabrera
Institutt for samfunnsvitenskap
Samfunnsplanlegging og kulturforståelse
UiT

Arvid Viken
Institutt for reiseliv og nordlige studier
UiT